

LINTUMATKAILUA HANGON TULLINIEMELLÄ?

TRINGAN LEADER-HANKE HALIAKSELLA 2019–2020

Teksti **Johannes Silvonen**

Hanko on tunnettu matkailukaupunkina 1800-luvulta asti. Vaikka luonto on alusta asti ollut Hangon matkailuvaltti, ovat perinteet varsinaisen luontomat-kailun osalta kaupungissa melko ohuet. Hankoniemi on myös yksi maan tunne-tuimmista linturetkikohteista ja aivan sen lounaiskärjessä Tulliniemellä sijait-seva Uddskatan alueen merkittävimpiä lintupaikkoja. Vuodesta 1979 lähtien Tringa on ylläpitänyt Uddskatanilla Hangon lintuasemaa, Haliasta. Lintu-asema sijaitsee luonnonsuojelualueella ja sen eristää muusta kaupungista aidattu vapaasatama-alue.

Tulliniemen Uddskatanille ehdotetiin opastuskeskusta jo 1990-luvun alussa, ja luontomat-kailua palvelevan luontokes-kuksen perustaminen säilyi sekä Metsä-hallituksen että Hangon kaupungin suun-nitelmissä pitkin 2000-lukua. Rahaa luon-tokeskuksen perustamiseen ei kuitenkaan löytynyt. Sen sijaan yleisölle avautui pääsy Uddskatanille vuonna 2014 Tulliniemen luontopolun myötä.

Jo ennen vuotta 2014 Uddskatanilla ehti vierailta satoja ryhmiä ja tuhansia kävijöitä, joiden opastuksesta usein vasta-sivat lintuaseman havainnoijat. Hangon matkailutoimisto ja ympäristöyhdistys järjestivät alueelle opastettuja kierroksia

90- ja 00-luvulla. Muita lintumat-kailupal-veluita Hangossa ei tähän asti ole ollut tarjolla, eikä edellä mainittuja opastuksia-kaan voi pitää kovin kaupallisena toimin-tana. Haliaksen tarjoamia opastuksia ei mainostettu lainkaan ja ne tehtiin aiem-min lähes aina maksutta.

Haliaksella ryhdyttiin 2000-luvulla pohtimaan opastustoiminnan viemistä maksulliseen suuntaan naapurimaan esi-merkkien innoittamana. Vuonna 2008 laaditussa lintuaseman kehittämissuun-nitelmassa todettiin: ”Halias on harvoja paikkoja Suomessa, jossa olisi sijainnin ja luontoarvojen puolesta mahdollista kehittää laaja-alaista lintututkimuksen, -har-rastuksen ja luontovalistuksen yhteistoi-mintaa esimerkiksi Ruotsin lintuasemien Falsterbon ja Ottenbyn tapaan. Asemalle tulisi palkata suosituimpaan ja parhaim-paan muuttolintu- sekä retkeilyaikaan opas, joka vastaisi opastuksesta alueella esimerkiksi neljänä päivänä viikossa.” Seuraavassa suunnitelmassa vuosille 2019–2028 esitettiin: ”Haliaksen tulisi ottaa ammattimainen ote opastus- ja kou-lutustoimintaan.” Kaupallinen ote mah-dollistaisi sekä opastustoiminnan kasvat-tamisen, että aseman talouden vahvista-misen.

Keväällä 2019 oli aika tarttua toimeen, ja Tringa haki Leader-avustusta Lintumat-

kailu Hangon Tulliniemellä -kehityshank-keelleen. Avustus myönnettiin ja hanke saatiin käyntiin elokuussa 2019. Puoli-toista vuotta kestävä hankkeen osa-aikaiseksi vetäjäksi palkattiin Tringan toi-minnanjohtaja **Johannes Silvonen**. Hankkeen päätavoitteena oli kehittää malli, jonka avulla ammattimainen opas-tustoiminta saataisiin Haliaksella käyn-tiin. Pidemmän aikavälin tavoitteeksi asetettiin se, että yleisölle tarjottavista opastuksista tulisi pysyvä osa Haliaksen toimintaa ja että opastustoiminnan tuotoilla kyettäisiin rahoittamaan aseman pyörit-tämistä. Tavoitteena oli myös, että koulu-luokille järjestetyistä opastuksista muo-dostuisi jokavuotinen perinne. Jotta opastuksille saataisiin jatkuvuutta, pää-tettiin kouluttaa uusia oppaita.

Opastuksia ryhdyttiin kokeilemaan heti hankkeen alussa, toimintamalli pää-tettiin koota aiempien vuosien sekä hank-keen aikana kertyvien kokeilujen ja koke-musten pohjalta. Ensimmäiset opastukset tarjottiin Hankoniemen yläasteen 8. luokille elokuussa. Alkuperäisen suunnitel-man mukaan maksulliset opastukset oli tarkoitus käynnistää vasta hankkeen jäl-keen, mutta suunnitelma muuttui hank-keen aikana: niitä päätettiin ryhtyä järjes-tämään hankkeen ohessa jo vuoden 2020 aikana. Maksulliset yleisökierrokset saa-tiin käyntiin heinäkuussa. Opastuskier-

roksia oli aluksi tarjolla kahdesti viikossa, opastuspäiviksi valittiin keskiviikko ja lauantai. Syksyä kohti näitä peruskierroksia vähennettiin ja rinnalla kokeiltiin viikonloppuisin lintuharrastajille suunnattuja lintuopastuksia, teemana lintujen syysmuutto. Maksullisten opastusten pääoppaana toimi **Aki Aintila**, joka vietti Haliaksella valtaosan vuotta aseman päähavainnoijana. Oppaina toimi ja niissä avusti myös joukko aseman muita havainnoijia ja rengastajia.

Vuoden 2020 kevällä alkanut koronaepidemia vaikutti hankkeen toteutukseen, tavoitteita jouduttiin reivaamaan matkan varrella ja opastuskokeilujen suhteen välillä hieman myös improvisoimaan. Täysin uutta oli kahden yölintuopastuskierroksen järjestäminen 30. loka-kuuta osana Hangossa ja Raaseporissa vietettyä Pimeä viikonloppu -tapahtumaa. Opastukset olivat menestys ja paikalle saatiin sekä suomen- että ruotsinkielisen Ylen toimitus tekemään juttua lintujen yömuutosta ja pöttöjen rengastuksesta. Hanke oli muutenkin esillä mediassa, paikallislehdet kirjoittivat tulevista opastuksista, hankeesta tehtiin juttuja radion paikalliskanaville ja tv:n alueuutisiin. Opastukset saivat näkyvyyttä myös sosiaalisen median puolella. Hankkeen aikana järjestetyille opastuksilla oli mukana, koronan tuomista rajoituksista huolimatta, lähes 300 osallistujaa, joista melkein puolet maksullisilla opastuksilla. Opastuksille saavuttiin eteläisestä Suomesta, suurin osa maksullis-

ten opastusten kävijöistä saapui pääkaupunkiseudulta, kaukaisimmat Imatralta ja Hämeenkyröstä.

Mitä hankkeesta jäi lopulta käteen? Kun kehitetään uutta, ei voi etukäteen olla varma, mitä saadaan aikaan. Hankkeen myötä saatiin ainakin vahvistus sille, että Hangossa ja Haliaksella on mahdollista järjestää kaupallista lintumatkailutoimintaa, kysyntää lintuopastuksille löytyy ja puutteet ovat kunnossa. Tavoitteena ollut opastusmalli saatiin kokoon, ja sen avulla Haliaksen opastointia on mahdollista jatkaa, kehittää eteenpäin ja kasvattaa. Kouluille tarjottavista opastuksista tutustumiskäynneistä on muodostumassa vuosittainen perinne. Hankkeen varsinainen tähtäin oli hankkeen jälkeisessä ajassa, joten tulevat vuodet vasta näyttävät hankkeen todelliset vaikutukset - syntykö Tulliniemelle ja Hankoon pysyvää lintumatkailutoimintaa, tuovatko opastukset tuloja lintuaseman ylläpitoon ja kasvavatko lintu- ja luontomatkailupalveluiden kysyntä ja tarjonta Hangossa. Yleisölle ja lintuharrastajille avoimia opastuksia jatketaan Haliaksella syyskaudella 2021, jos se koronatilanteen puolesta vain on mahdollista. Ajantasaiset tiedot voit tarkistaa Haliaksen verkkosivulta: halias.fi/opastukset.

Hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen otti osaa joukko Tringan ja Haliaksen vapaaehtoisia aktiiveja, joita ilman hanke ei olisi ollut mahdollinen. Haluan

kiittää erityisesti seuraavia: Hankeen tueksi koottiin epävirallinen ohjausryhmä, jonka muodostivat Tringan pj. **Jukka Hintikka**, Halias-toimikunnan **Heikki Karimaa**, **Hanne Kivimäki** ja **Kaisa Välimäki**, sekä Tringan ulkopuolista osaamista ohjausryhmään tuoneet **Sinikka Kunttu** (FEE Suomi), **Jon Lindström** (Hangon matkailu) sekä **Kaisa Peltomäki** (Finnature Oy). Taus-tukea hankkeelle antoivat myös Tringan hallitus sekä Halias-toimikunta. Kii-tokset yhteistyöstä Hangon matkailun henkilökunnan lisäksi Hangon muille matkailutoimijoille, alueellisen Leader-ryhmä Pomovästin työntekijöille sekä Metsähallituksen luontopalveluille. Eri-tyiskiitokset Haliaksen asemanhoitajille, asematoimikunnan pj. **Aleksi Lehikoi-selle**, Aki Aintilalle sekä hankkeen opas-tusmateriaalien ja mainosten taitto-työstä **Ville Taskiselle**, käännösavusta **Hanna Hyvöselle** ja **Solja Kvarnströ-mille**. Kuvia hankkeen viestintään ja opastusten mainostukseen tarjosivat **Jari Kostet**, **Helena Rämänen**, **Juha Tirkkonen**, **Olli Keskikallio**, **Pyry Lau-rikka**, **Eetu Paljakka**, **Hanna-Maija Kehvola** ja **Jonne von Hertzen**.

Hankkeen kokonaiskulut olivat 23 500€, joista puolet katettiin Leader-tuella (EU:n ja valtion osuudet sekä kuntaraha Leader-toimintaryhmältä) ja puolet Tringan omilla varoilla ja vastikkeettomalla työllä. Julkisen Leader-tuen osuus rahoituksesta oli 50 % ja Tringan yksityinen rahoitusosuus 50 %.

Hankkeen loppuraportti on luettavissa Haliaksen nettisivuilta:
halias.fi/tringa-ryn-kehityshanke-lintumatkailu-hangon-tulliniemella

LEADER

Pomoväst



LÄHTEET

Lindberg, M. 1992: Opastettu luonnonsuojelualue halutaan Hankoon Tulliniemen mantereen suojelualue supistuisi kolmannekseen. Haahkat ja merihanhet sanelisivat tiukasti liikkumista lähisaarten vesillä. — Helsingin Sanomat 24.4.1992.

Heinrichs, M. 2021: Kaupunki ei rahoita Tulliniemen opastuskeskusta. — Hangonlehti 38/2012.

Metsähallituksen luontopalvelut 2012: Tulliniemen linnustonsuojelualueen ja Bengtsårin lehdon hoito- ja käyttösuunnitelma. — Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C.

Lintuasematoimikunta (toim. Lehikoinen, A.) 2008: Hangon lintuaseman kehittämissuunnitelma. — Tringa 35: 220–239.

Lehikoinen, A., Aintila, A., von Hertzen, J., Karimaa, H., Kivimäki, H., Laitasalo, J., Lampinen, M., Nevanlinna, R., Tirri, I., Soilevaara, K. & Välimäki, K. 2019: Hangon lintuaseman toimintasuunnitelma vuosille 2019–2028. — Tringa 46: 43–62.